

Lamarck — Darwin

A továbbiakban — miután e két nagynevű természetfilozófus, de különösképen Darwin, élet és munkakörülményeit megismertük — úgy hisszük nem lesz felesleges megismerkedni Délamerikával, azaz a földrésszel, amely egy iskolás diák szemével nézve nem más, mint a negyedik világrész egyik kiegészítő része; a a meggazdagodni vágyó kivándorló számára a csalódások és kiábrándulások tárháza; s a milliókat harácsolni akaró nagytőkés szemében pedig a profitszerzés gazdag lehetősége; míg a természetfilozófus előtt az a geológiai évmilliósi könyvtár, amelynek harmadkori rétege természettudományos világnézetünk kialakulásának egyik előfeltétele.

A modern geológia az organikus földtörténetet négy-öt korszakba foglalja össze. Ezek közül a harmadkor — tertiár — avagy zänozikus kor az a legfiatalabb s így hozzánk a legközelebb álló geológiai szakasz, amelynek megismerése természetesen guliveri lépésekben — szükséges ahhoz, hogy megismerhessük — csak futólagosan — azt a Lamarck-Darwin-féle evolúciós elméletet, amelynek érdekében jelen cikksorozataink is napvilágot látnak.

Sok-sok évmillió — mindenre több mint száz — telt el azóta, amióta a szerves élet a mi földünkön megjelent a maga megszámlálhatatlan variációjával s jelen formájáig eljutott. A földtörténet egyes korszakainak élettartamára alapul véve a tenger lerakodási rétegeinek vastagságát — még hozzávetőleges pontossággal sem lehet következtetői. De ha a leglazább becléssel is az egésznek életkorát százmillió évnél vesszük, ugy a nagyobbik felében — mintegy 52 millió esztendő — a laurentium s az algonkiumtól egészen a cambriumig — a gerincesek leghalványabb nyomai sem lelhetők fel. De az ezt követő — mintegy 32 millió esztendeig tartó — palä-

ozoikus kor silurjában már feltalálhatók az *öshalaknak* — mint az összes gerincesek ősfarmájának — nyomai, amelyeknek legősibb képviselőik az *Ostrocodermák*, amelyek közül többen pán célt s a mai kecsegééhez hasonló csontos ormányt viseltek s bár már nem a testükön átfolyó vízből szereztek táplálékukat, de még a gerinceseket jellemző álkapsuk nincs. Nagyjából — eltekintve a pán céltől és a csontos ormánytól — a mai ingolnához hasonlítottak. A dévonban már — a párhuzamos evolutio gyönyörű példája — a *tüdő halak* jelennek meg, amelyeket a hosszutestű, rojtoszóju, csontosfejű pikkelpáncélos *Osteolepidák* képviseltek, amelyekből a *Perioptalmusok* — iszappal — fejlődtek ki. A carbonban — köszönünk keletkezésének idejében — már a salamandraszerű Amphibiák — kételtűek — a *Stegocephálusok* fossilis maradványai — mint a szárazföldi emlősök előfutárjai — kerülnek a kutató ásók elé. Nevüket onnan nyerték, hogy lapos koponyájuk egyetlen csontból áll s csak az orr- és szemnyílások helyezkednek el rajtuk.

Az emlősök nyomaira a *másodkor* triás, jura és a kréta rétegeiben bukkanunk. (E rétegek lerakodási idejét mintegy 11 millió esztendőre becsüli a geologia.) Legtöbb e korbéli emlős átmenetet képez a tojástojó hüllők és az eleveneket szülő emlősök között — amelyeket korokban a legprimitívebb *csőrösök* — ma élő alakjuk az Ausztráliában élő — kacsacsőrű emlős — s a mai oposzumokra emlékeztető *erszényesek* képviselték.

Az emlősök gazdag változatai a következő korban — a *tertiár-ben*, vagy a zünozoikus korban — alakultak ki, amely kor mindössze néhány — legfeljebb 6—8 millió évig tartott.

Délamerikát is e korból óhajtjuk mi ismertetni. Ebben segítségünkre a mo-

dern geológia e korról készített térképe lesz, amelyről leolvashatjuk, hogy az eocéni földbrázat a maitól a felismerhetetlenségig elűt, mert a mai függőleges tagosultságunk jellegét meghatározó határozó hatalmas hegyláncok — mint az európai Alpok, az afrikai Atlas, az ázsiai Himalája s az amerikai Cordilerák — még nem léteztek. Ezek mind a *tertiár*-nek a szülöttei. Európát, Ázsiát és Északamerikát a sark körüli zóna kapcsolta össze egy összefüggő — járható — felületté, alkalmassá téve úgy az állat, mint a növényvilág százezerezzendős ide-oda vándorlásainak szinterévé. Ezzel ellentétben Délamerika akkor még hatalmas és mély beltengerrel elválasztott szigettel izolálódott Északamerikától, amellyel csak a *tertiár* második felében kapcsolódott — Középamerika kiemelkedésével — egységes szárazföldré. Délamerika ezen izoláltsága tehetetlenné tette a többi földrészek ál-

lat- és növényvilágának kicserélődését, illetve esetleges kereszteződését, vagy az új életviszonyokhoz való alkalmazkodását s ezzel egy esetleges új variálódást s ami által ez a maga eredeti és sajátos fiziónoмиájával fejlődhetett tovább.

Ausztrália a *kréta* előtt szakadt le a többi — egységes — szárazföldi komplexumból, megalkotva az ötödik világ-részt, ami által érthetővé válik faunájának, valamint florájának specifikus kialakulása. Állatvilágából hiányzanak az őszes *Plazitálisok*, amelyek kulminációkat a *tertiár*-ben értek el — mint a ragadozók, patások, rágcsálók s az u. n. főemlősök, eltekintve az embertől s az azt minden-hová követő kutyától. A benszülött *Mammalia* féléknek csak a legalacsonyabb erszényes és csőrös fajtái éltek, amelyek Európa, Ázsia és Északamerika jura rétegeiből is előkerülnek.

(Folytatom)

Iványi Károly

Szemelvények

Fiataljaink életbeindítása. (A szubotikai reál-gimnázium magyar tagozatán, a magyar VIII-ik osztály 18 rendes tanulója közül 7-et nyilváníttak érettnék; 8 tanuló egy tantárgyból pótérettségire, 3 egy évre bukott. A rendkívüli 7 kandidát közül 3-at érettnék nyilváníttak, 3 pótérettségire, egy pedig egy évre bukott.)

E szomorú statisztika után megdöbbenve látjuk, hogy egy év alatt mindössze 10 új ifjút kaptunk az élet szabad útjaira.

† ölhívjuk fiatal testvéreink figyelmét és tetteikészségét, — miután elhagyták a középiskolák zárt padjait, ismerjék meg kisebbségi életünk követelményeit és ne sodródjanak mindjárt a nagyvárosi diákélet programtalan álmái felé. Ismerjék meg és lássák be kötelességeiket, melyeknek teljesítésé-

vel új nemzedékünk törekvéseit segítik elő. Tartsák ezt mindig szemelőtt, — ne legyenek közömbösek, ne kerüljék a fáradságos munkát, hanem lelkes és nagy ifjúi akarással csatlakozzanak úttörő táborunkhoz!

A. A.

Gondolatok

A lelki nagyság fokmérője mindig az, hogy minő fájdalmakat, szenvedéseket, megaláztatásokat képes az ember nemes célokért, eszményi feladatokért elszenvedni.

*

Nem a börtön gyaláz meg, hanem a bűn. A bűn azonban akár a szépség és igazság fogalma, relatív és nehezen határozható meg, minden korban más a bűn, a szépség, az igazság. Tehát változnak a korok szerint, ami ma bűn, az nem volt bűn a múltban és